

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
Кафедра історії Східної Європи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
проф. Ю. В. Холін

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Історія військового мистецтва населення та держав Східної Європи
IX- XVIII ст.**

(назва навчальної дисципліни)

032 історія та археологія
спеціальність (напря́м) _____

історичний
факультет _____

2016/2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету
(інституту, центру)

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Любичев М. В., докт. істор. наук, професор

Програму схвалено на засіданні кафедри
Історії Східної Європи

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

проф. Духопельников В. М.
В. о. завідувача кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
історичного

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

доц. Тумаков О. І.
Голова методичної комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “ Історія військового мистецтва населення та держав Східної Європи IX- XVIII ст.» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

спеціаліст

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

032 історія та археологія

спеціальності (напряму) _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

Військова історія – важлива частина загальнолюдської історії поряд з економічною, політичною, культурною історією. На жаль, війни є складовою частиною історії людства з часу його походження. Історію Східної Європи неможливо повноцінно висвітлити без викладення військової історії Давньої Русі, давньоруських князівств, Московського царства, Російської держави, Російської імперії. Тому читання спеціального курсу для студентів-істориків з військової історії вищезначених утворень є цілком логічним.

Мета дисципліни – висвітлити історію виникнення та розвитку російського військового мистецтва, військових формувань Русі-Росії, історії війн, що пов’язані з історією Росії від кінця IX до початку XX ст.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Завдання дисципліни полягає в тому, щоб після завершення вивчення програмного матеріалу студенти повинні знати:

- основні віхи розвитку воєнного мистецтва, військової організації з часів Давньої Русі до Російської імперії включно;

- військові традиції населення Східної Європи I тис.н.е., що вплинули на формування військової справи у Давній Русі;
- історію військової справи та війн Давньої Русі;
- історію військової справи та війн Великого Литовського князівства, Московського князівства, Московського царства у XIV-XVI вв.;
- передумови петровських військових перетворень у XVII ст.;
- головні напрямку розвитку збройних сил Російської імперії у XVIII ст.;
- воєнну політику Російської імперії у XVIII ст.;

1.3. Кількість кредитів:

3 кредити

1.4. Загальна кількість годин :

90 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
5-й	-й
Семестр	
10-й	-й
Лекції	
30 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.

Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
60 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до спецкурсу. Предмет та завдання курсу. Поняття та термінологія.

Предмет воєнної історії. Основні етапи розвитку досліджень з військової історії у Східній Європі. Тактика. Стратегія. Озброєння.

Тема 2. Військова справа населення Східної Європи у I тис.н.е. (до Київської Русі)

Військова справа пізньоскифських/сарматських, германських, тюркських племен. Вплив скандинавів та Хозарського каганату.

Тема 3. Військова справа та військова політика Давньої Русі у IX-XIII ст.

Військова сторона процесу утворення Давньоруської держави. Вплив скандинавів та Хозарського каганату. Військові акції та напрями військової політики давньоруських князів. Монголо-татарська навала. Боротьба з агресією німецьких та шведських феодалів у XIII ст.

Тема 4. Військова справа Північно-Східної Русі, Великого князівства Литовського, Золотої Орди у XIV-XV ст.

Військова справа у Московському князівстві. Куликовська битва та діяльність Д.Донського. Військова політика Івана III. Війни Московського князівства початку XVI ст. Військова справа у Великому князівстві

Литовському. Військова справа у Золотій Орді. Взаємовпливи у розвитку військової справи.

Тема 5. Військова справа та військова історія Московського царства у XVI ст.

Поняття «Московське царство». Воєнні реформи Івана IV. Підкорення уламків Золотої Орди у області Волги та в Західному Сибіру. Ливонська війна та розвиток військової справи. Порівняння із військовою справою в західноєвропейських країнах в цей час.

Тема 6. Військова справа та військова історія Російської держави у XVII ст.

Смутний час на початку XVII ст. та розвиток військової справи. Військові реформи за часів царювання Олексія Михайловича. Вплив західноєвропейської військової справи. Війни цього часу.

Тема 7. Воєнні реформи Петра Великого. Російська армія та флот на початку XVIII ст. Участь у Північній війні.

Передумови петровських воєнних перетворень. Створення регулярної армії та флоту. Організація та комплектування армії та флоту, озброєння. Військове мистецтво у Північній війні.

Тема 8. Військова справа, організація збройних сил Російської імперії у XVIII ст. Війни з Турцією, Прусією, Швецією. Участь у антифранцузьких коаліціях.

Військові реформи та перетворення у 1725-1741 рр. Діяльність Мініха. Українська укріплена лінія як зразок фортифікаційного мистецтва. Російсько-турецька війна 1735-1739 рр.

Військова справа за часів Єлизавети Петрівни, участь у війні з Прусією (1756-1761 рр.).

Перетворення у збройних силах за часів Катерини Другої. Війни з Турцією, Швецією. Військове мистецтво П.О.Румянцева, О.В.Суворова.

Зміни у збройних силах за часів Павла Першого. Участь у антифранцузьких коаліціях. Розвиток флоту. Ф.Ф.Ушаков.

3. Структура навчальної дисципліни

№	Назва теми	Лекції	Самостійна робота	Всього
1.	Вступ до спецкурсу. Предмет та завдання курсу. Поняття та термінологія.			
2.	Військова справа населення Східної Європи у I тис.н.е. (до Київської Русі)			
3.	Військова справа та військова політика Давньої Русі у IX-XIII ст.			
4.	Військова справа Північно-Східної Русі, Великого князівства Литовського, Золотої Орди у XIV-XV ст.			
5.	Військова справа та військова історія Московського царства у XVI ст.			
6.	Військова справа та військова історія Російської держави у XVII ст.			
7.	Воєнні реформи Петра Великого. Російська армія та флот на початку XVIII ст. Участь у Північній війні.			

8.	Віськова справа, оранізація збройних сил Російської імперії у XVIII ст. Війни з Турцією, Прусією, Швецією. Участь у антифранцузьких коаліціях.			
	Всього	30	60	90

5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Опис організації, озброєння збройних сил Російської імперії у 1700-1721 рр., 1725-1741 рр., 1741-1761 рр., 1762-1796 рр., 1796-1801 рр. (реферат).

6. Методи навчання

Лекція, застосування комп'ютерних технологій.

7. Методи контролю

Контрольна робота, реферат.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий семестровий контроль (іспит)	Сума
Контрольна робота 1				Контрольна робота 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
5	5	5	5	5	5	5	5	60	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену
90-100	відмінно
80-89	добре
70-79	добре
60-69	задовільно
50-59	задовільно
1-49	незадовільно

9. Методичне забезпечення

Комп'ютер, мульти-медійний проектор

10. Теми рефератів

Походження основних видів зброї давньоруського війська.

Вплив скандинавів на озброєння дружини у Давній Русі.

Військова справа у Хозарському каганаті, її вплив на військову справу Давньої Русі.

Воєна діяльність князя Святослава.

Воєна діяльність Олександра Невського.

Куликовська битва.

Вони реформи Івана Грозного.

Ливонська війна.

Полтавська битва.

Воєна діяльність фельдмаршала Мініха.

Військове мистецтво О.В.Суворова

Ф.Ф.Ушаков-видатний російській флотоводець

11. Рекомендована література

Обов'язкова:

История военного искусства. – М., 1989.

Разин Е.А.История военного искусства. – М., 2001.-Т.2, Т.3

Строков А.А.История военного искусства.-М., 1955.-Т.2.

Тарле Е.В.Северная война и шведское нашествие на Россию.-М., 1958.

Додаткова:

Хрестоматия по русской военной истории.-М., 1947.

Суворов А.В.Наука побеждать.-М., 1950.

Королюк В.Д.Ливонская война.-М., 1955.

Кирпичников А.Н.Древнерусское оружие-М. 1974.

Питання до іспиту

1. Організація давньоруського війська.
2. Військові акції давньоруських князів.
3. Вплив військової справи Хозарського каганату на військову справу Давньої Русі.
4. Вплив військової справи скандинавів на військову справу Давньої Русі.
5. Походи Володимира Мономаха проти половців на початку XII ст.: ціль, організація, наслідки.
6. Битва на р.Калка 1223 р.: аналіз та наслідки.
7. Боротьба з монголо-татарською навалою у 1237-1240 рр.
8. Воєна діяльність Олександра Невського.
9. Невська битва 1240 р.
10. Льодове побоїще 1242 р.
11. Військова справа у Литовському князівстві у XIII-XIV ст.
12. Грюнвальдська битва 1410 р.
13. Воєна діяльність Дмитра Донського. Куликовська битва 1380 р. та її наслідки.
14. Військова справа за часів Івана III та Василя III.
15. Військові реформи Івана Грозного.
16. Підкорення Казані та Астрахані.
17. Розвиток військової справи у Ливонській війні.
18. Розвиток військової справи у Смутний час на початку XVII ст.
19. Військові реформи за часів Олексія Михайловича.
20. Військові реформи Петра Великого
21. Воєне мистецтво за часів Північної війни
22. Полтавська битва.
23. Воєні перетворення у 1730-х роках. Діяльність Мініха.
24. Участь Росії у Семирічній війні.
25. Воєне мистецтво П.О.Румянцева.
26. Воєне мистецтво О.В.Суворова
27. Воєне мистецтво у російсько-турецьких війнах кінця XVIII ст.
28. Діяльність Ф.Ф.Ушакова